

Cursus Theologicus

Gormaz, Juan Bautista

Augustae Vindelicorum, 1707

Disputatio 7. De voluntario Mixto.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81950](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-81950)

non est ut jurisdictio antecedat, sed sufficit, si prælumatur recte consensus illius, qui jurisdictionem concedere poterat; dummodo lege positiva hic operandi modus non fuerit prohibitus, nam in eo casu, de quo loquimur,

illa præsumptio excusaret à malitia, quæ in ejusmodi actu poterat interveniri: ex quo assertio nostra potius robatur.

Vide à n. 203.

**

DISPUTATIO VII.

DE VOLUNTARIO MIXTO.

215. **V**oluntarium mixtum dicitur illud objectum, circa quod tendit voluntas cum voluntate simili, & nolitione, ita ut si nolitus sit efficax, & volitus inefficax, dicatur simpliciter involuntarium, & secundum quid voluntarium. Si vero volitus, à qua objectum procedit, sit efficax, nolitus vero inefficax, erit simpliciter voluntarium, & involuntarium secundum quid, juxta dicta n. 31. & 36. Causæ, ex quibus objectum simpliciter voluntarium, solet esse secundum quid involuntarium, quatuor communiter assignantur: nempe visus, concupiscentia, & ignorantia, ex dictis num. 46. Ibiique etiam num. 47. notavimus, posse etiam ex iis causis procedere purum voluntarium; nec teneri voluntatem nolitionem elicere, qua fiat voluntarium mixtum; quando nimis voluntas operatur juxta conformitatem cum illis motivis, & non juxta deformitatem: sic ex motivo meritis in casu apposito eo num. 47. operatur ægrotus omnino voluntariè: sic etiam ex concupiscentia operatur omnino voluntariè ille, qui nullum contrarium actum elicit illi motivo; quod idem est de vi exteriori adveniente, & ignorantia, si juxta conformitatem cum illis motivis aliquis pure operetur. Cæterum, quia communiter solent admisceri actus contrarii sive deliberati, sive indeliberati, atque à communiter contingentibus habere soleant originem plura prologia, exinde apud Theologos dici solet, metum, vim, ignorantiam, & concupiscentiam cauare involuntarium saltem secundum quid. Verum, ut hæc omnia clariora fiant, sit

SECTIO I.

Quomodo visus, metus, ignorantia, & concupiscentia causent involuntarium?

piscibile, revera esse magnum malum, ex quo voluntas licet inefficaciter, illud refugit, at homo ex sua fragilitate, & passione objectum illud amplectitur: sed in eo stat, quod illa motiva cauens voluntarium secundum quid, si ve voluntarium mixtum, aliquando ex perfectione, aliquando vero ex imperfectione cognitionis; ergo &c.

Prob. 2. **V**oluntas ex eo tendit involuntariè 217 in objectum, sive ex eo objectum est involuntarium secundum quid, quia objectum ipsi representatur malum: atque, quod representatur malum, provenit ali quando ex imperfectione cognitionis, ut contingere solet, quando committit peccatum: aliquando vero provenit ex perfectione cognitionis, ut contingit, quando cognoscendo recte rem delectabilem non prohibitam. quæ ex se voluntatem allicit, & ad aliquem affectum inducit; voluntas vero ex amore mortificationis eam liberè respuit; quod suo modo contingit, quando objectum est simpliciter involuntarium, & secundum quid voluntarium, arque cum actu opposito constituit voluntarium; ergo ex iis motivis voluntarium mixtum aliquando habetur ex perfectione, & aliquando ex imperfectione cognitionis.

Affer. 2. **Q**uando voluntas operatur simpliciter 218 juxta ea motiva, & contra illa secundum quid, non aequè se habet ad causandum voluntarium.

Prob. 1. **C**oncupiscentia motivum per se, sive immediatè, & ratione sui tendit ad bonum propositum ut bonum, cauatur effectum suavem, & dulcem, ut experientia constat: metus vero sæpè sæpius proponit objectum ut magnum malum, quod efficaciter amplecti solet voluntas, vel ad majus malum vitandum, vel ad recte honesteq; operandum; ideoq; non causat effectum adeo suavem, ac concupiscentia: quod etiam sæpè contingit in motivis ignorantiae, & coactionis; atque ex eo, quod voluntas ita diversè operetur ex illis motivis, non aequè se habet ad causandum voluntarium; ergo &c.

Prob. min. **O**bjectum concupiscentiae, eo quod ita proponatur, non solum appetit ut bonum,

sed etiam ut delectabile, quo non ita ex necessitate apparent alia motiva, quæ sæpè sæpius apparent valde ardua, eaque de causa voluntas non propter delectabilitatem, sed pure ad fugiendum majus malum, vel ad se conformandum cum divina lege complectitur illa: sed in hoc stat, quod non aequè causent voluntarium; ergo &c.

Prob. 2.

Prob. 2. Major resistentia requiritur in voluntate ad repellenda, & contemnenda mortua concupiscentiae, quam ad depellenda mortua conducentia ad metum, vim, atque ignorantiam: ista enim ex se retrahunt frequentissime: illud vero ex se attrahit: sed motiva, quae retrahunt, & motivum, quod attrahit, diversimode concurrunt ad causandum voluntarium, ut ex ipsis terminis pater; ergo &c. Conf. Motivum concupiscentiae sepe solerat augere voluntarium quoad inclinationem voluntatis, licet illud minuat quoad rationem liberi in ordine ad depellendum suum objectum, non minus, quam motiva, quae praeferunt vis, metus, & ignorantia, soleant diminuere voluntarium simul, & liberum: sed exinde non aequaliter habent ad causandum voluntarium; ergo &c. Ex dictis

320. Fit 1. Actiones ex metu factas contra legem non excusare a peccato, cum liberè sunt, et si peccatum quandoque diminuant, proper diminutionem libertatis. Quapropter contractus ex metu gravi celebrati non sunt invalidi jure naturae; non enim requiritur jure naturae major libertas ad verè contrahendum, quam ad lethaliiter peccandum: sed in actionibus, quae sunt ex metu, reperitur sufficiens libertas ad lethaliiter peccandum: ut pater in illo, qui ex metu gravissimi mali oedem haberet Deum: vel restem falsitatis appellaret: vel turpiter cum aliena communicaret: vel ob timorem tyranni negaret fidem, & sic de millesi aliis; ergo etiam sufficiet jure naturae ad contrahendum. Ita communiter DD. in Tract. de Contractibus.

321. Cæterum jure positivo, plures contractus facti ex timore gravi injuste incusso, sunt ipso facto irriti. Sic contractus matrimonii factus ex metu gravi injuste incusso ad ipsius celebrationem irritatur ipso facto jure positivo, Capit. *vehemens causa cū locum, & Cap. consultationum de sponsalibus: & Cap. nuptiis, & Cap. liberum* 31. quæst. 2. & Textu in Capit. significavi de eo, qui duxit in matrimonium. Pariter irritatur ipso facto votum soleme (idem aliqui extendunt ad votum simplex) ut deciditur Capit. *Perlatum eodem titulo, Capit. cū locum de Sponsalibus. Can. Notificatio 35, quæst. 5.* & quidem, ut notavit Card. Sforza, oportuit, ut contractus illi facti ex metu gravi injuste incusso, sint irriti ipso facto: nam si à principio essent validi, non possent matrimonium, aut religiosa professio, postea irritari; utque exinde cogeretur injuriam passus stare contractui per injuriam extorto.

322. Alii vero sunt contractus, qui non sunt ipso facto irriti, sed irritandi, & rescindendi, ut constat ex tit. de iis, quæ metus causâ sunt: ex pluribus capitib' Utriusq; Jur. Ex allata doctrina explicandus est Textus in Capit. *cū locum de Sponsalibus*, ubi dicitur, matrimonium meru factum esse nullum; quia non haber locum consensus, ubi metus, vel actio intercedit: etenim, ut pater ex dictis, non potest esse sensus, quod null-

lus consensus ex se, & jure naturae sufficiens ad contractum, non habeat locum in casu metus; sed sensus est; non habere locum consensum, ita firmum, & ratum, ut non possit ab ipso consentiente pro libito suo non revocari, vel quod revocari non debat, juxta superius dicta, ne pariat obligationem perpetuam, & ab ipso consentiente irrevocabilem. Ratio est, quia talis consentiens dignus est, qui in pristinum statum restituatur, ut possit injuriam repellere, qui ex metu injuste incusso coactus est ad consentiendum. Proinde, quando in cap. *maiores* 6. Item quæst. de Baptismo dicitur: *is*, qui terroribus, atque suppliciis violenter trahunt ad Baptismum tanquam conditionaliter voluntatis, licet absolutè non velit, cogendus est ad obseruantiam fidei Christianæ. Per illa verba licet absolutè non velit, non significatur ipsum nolle absolutè Baptismum, sed nolle illas circumstantias voluntariæ, quibus positis absolutè vult Baptismum; ideoq; justè obligatur ad obseruantiam legis Christianæ, qui autem conditionaliter vult, idem posita ea conditione vult absolutè. Pariter, quando Aristoteles, Eth. c. 1, ait: *Nemo enim sponte absolutè sua abdicat, sed ob salutem tum suam, tum aliorum, folum significat nullum velle veram projectionem, quin aliqua bonitas in illa ipsi proponatur, quod verum est.*

Fit 2. Circa motivum concupiscentiae facile posse conciliari ex doctrina nostra superius allata testimonia D. Thomæ quoad speciem opposita: ait enim i. 2. quæst. 6. art. 6. in corp. concupiscentiam non causare involuntarium, sed magis facere aliquid voluntarium. Et q. 77. art. 6. in corp. docet, passionem minuere peccatum, in quantum minuit voluntarium. Hæc enim testimonia juxta nostram sententiam facilè conciliantur, dicendò concupiscentiam facere opus magis voluntarium quoad intentionem actus, ejusque inclinationem in objectum. Passionem vero non minuit ejusmodi voluntarium, sed minuere voluntarium quoad libertatem. Quia ratione actus est minus imputabilis voluntarii, & magis imputabilis principiis impellentibus, exinde peccatum revera minuit. Eodem sensu potest minimi voluntarium in actibus virtuosis ratione habituum adquisitorum inclinantur ad bonum, quin exinde homo patiatur derrimendum: quia eadem diminutio ex alio titulo maximopere compensatur. 1. Quia actus & ieiuniū, & frequentius fit. 2. Quia est liber non solum in se, sed etiam in caula. 3. Quia fieri solet cum majori intentione. 4. Quia voluntas prævenia eo habitu, si adveniat concupiscentia aequaliter inclinans ad oppositum, habet jam unde concupiscentiae resistat, quod quidem principium resistens non habet, si careret eo habitu.

Fit 3. Circa motivum ignorantiae defensandam esse doctrinam ex ea, quam hucusque dedimus. Ratio est, quia si ignorantia sit invincibilis,

cibilis, nequaquam potest causare voluntarium, aut involuntarium quoad circumstantiam invincibiliter ignorat. Si vero sit vincibilis, vel versatur, quoad praesens attinet, circa motum metus, aut violentiae, aut concupiscentiae. Quomodocumque res se habeat, dicendum est, quod supra diximus, speciatim agentem de ignorantia, atque de illis motivis. Reliqua vero, quae ad ignorantiam peculiariter pertinent, late deditus à n. 71.

225. Fit 4. Circa motum violentiae, vim non impedit voluntarietatem actus interni, qui elicuntur; cum voluntas non possit velle objectum, argu illud per volitionem suam inducere, quin sit illi voluntarium. Quae est ratio, propter quam docent communiter Theologi, non posse Deum inferre violentiam voluntati, saltem simpliciter quantum ad actum, qui elicuntur. An vero possit Deus inferre voluntati violentiam in privatione actus, quaestio est hinc inde exagitata. Negant plures Thomistae cum Gonet: affirmant & quidem rectius alii cum Contenson, pluresque nostri cum Exim. Doctore. Ratio sententiae negantis est, quia voluntas, & quaevis alia creatura habet naturalem propensionem, & exigentiam, ut potius obediatur Deo, quam ut habeat terminum, quem naturaliter exigit, quando est determinata in actu primo ex parte rerum creatarum ad suum actum; ac proinde, licet voluntas in eo casu naturaliter exigat actu, exigit magis carere actu, si Deus velit illam eo actu carere, quandoquidem haec inclinatio, & exigentia naturalis ad obediendum

Deo, est in voluntate, & quavis alia creatura, praeципua illius inclinatio; proindeque numquam potest creatura a Deo violentiam pati: quantumvis Deus de creatura, & in creatura faciat, quidquid voluerit. Nihilominus pro majori claritate, & resolutione hujus dubii

226. Affer 3. cu secunda sententia. Deus potest inferre violentiam voluntati in privatione sui actus. Prob. 1. Conclusio destruendō praecepit ad favorum fundamentum. Quando voluntas est determinata in actu primo ex parte rerum creatarum ad suum actum, naturaliter actu exigit: ad eum planè modum, quo materia prima instruta dispositionibus ad formam ignis, exigit naturaliter formam ignis: atque Deus in eo casu inferret violentiam materiae primae, si illam privaret formam ignis; ergo in nostro casu inferret violentiam voluntati, si privaret illam suo actu. Prob. min. neq; in voluntate, neq; in quavis alia creatura datur naturalem exigentiam ad obediendum Deo contra naturalem voluntatis, aut creaturae inclinationem, sed solum datur capacitas obediencialis, ut Deus illam impediatur contra naturalem propensionem ipsius; capacitas autem obediencialis nequaquam est exigentia; aliter homo habens capacitem obediencialem ad visionem beatificam, haberet naturalem exigentiam ad illam; atq; humanitas Christi habens capacitem obediencialem ad unionem hypostaticam, haberet exigentiam ad illam, quae planè forent absurdā; ergo &c.

R. P. Gormaz Theolog. Tom. I.

Prob. 2. ex D. Thoma quaest. 6. de Potentia 227. art. 2. ad 3. ubi haec habet: Circa ea, quae Deus miraculose facit, talis soler adhiberi distinzione, quod quædam dicuntur fieri super naturam, quædam contra naturam, quædam præter naturam. Contra naturam esse dicitur, quando in natura remanet contraria dispositio ad effectum, quem Deus facit: sicut, quando conservavit pueros illæfos in camino, remanente virtute comburendi in igne, & quando aqua Jordanis sterit remanente gravitate in ea. Modo sic, juxta doctrinam D. Thomæ Deus fecit violentiam igni, sive quod idem est, egit contra ignis naturam, & exigentiam in camino; fecitque pariter contra naturam aquæ in fluvio Jordane: atqui, si creaturae non solum haberent capacitatē obediencialē ad obediendum Deo contra suam propensionem, sed etiam exigentiam, Deus in illis casibus non fecisset contra naturas ignis, & aquæ; ergo &c. Conf. Dona superna sunt supra conditionem naturæ, ideoque illius connexionem excedunt, ut constat a num. 58. de Beatitudine. Atqui, si potentia obediencialis esset exigentia, & connexion, dona supernaturalia non excederent conditionem, & connexionem naturæ; quandoquidem potentia obediencialis est connaturalis, & identificata cum ipsa natura; ergo &c.

SECTIO II.

Soluntur opposita.

Objection. 1. contra primam assertionem. Ut aliqua actio, quae est simpliciter voluntaria, sit secundum quid involuntaria, nulla proflus requiritur cognitio, aut perfecta, aut imperfecta; ergo voluntarium mixtum, quod datur in actionibus simpliciter voluntariis, neq; provenit ex perfectione, neque ex imperfectione cognitionis. Prob. ant. Ut actio, quae est simpliciter naturalis, sit secundum quid violentia, non requiritur cognitio perfecta, aut imperfecta ad secundum, sive ad oppositum actu; ergo neque, ut actio liberè facta ex metu, quae est simpliciter voluntaria, sit secundum quid involuntaria, requiritur cognitio aut perfecta, aut imperfecta ad secundum actu, neque requiritur secundus actu oppositus primo. Consequentia tenet, quia metus est quædam violentia moralis, ideoque, qui allegant præcisè aliquid ex gravi metu, violentiam allegant. Probat. jam antecedens in motu progressivo animalis, ubi elevatio pedis est violentia illi corpori, in quantum gravi, & est simpliciter naturalis eidem ut viventi, quin ibi sit duplex actus, seu morus, sed tantum unus, quo animal moverit; ergo &c.

Response. ad probat. C. ant. & neg. conf. 229. & paritatem. Ratio est, quia violentum non respicit actu, sed potentiam, virtutem, aut inclinationem naturalem: non enim est contra appetitum elicitorum, sed contra appetitum innatum, qui stat in ipsa natura causa appetitum: at vo-

Ccc

lunq;

Disputatio VII. Sectio II.

484

Iuntarium, & involuntarium talia dicuntur ratione actus, respiciuntque actum elicitum; unde licet non requiratur duplex actus, ut aliqua actio dicatur mixta ex naturali, & violenta, requiretur necessariò duplex actus, ut dicatur mixta ex voluntario, & involuntario. Quinimò exinde redarguendi sunt adversarii; nam ex eo, quod violentum respiciat inclinationem innatam, nequit dari actio mixta ex naturali, & violento, quin sit contra unam, & juxta aliam inclinationem innatam, ut ex ipso arguimento constat; ergo ex eo, quod voluntarium respiciat appetitum elicitum, nequit eadem res esse voluntaria, & involuntaria, sive mixta ex voluntario, & involuntario, quin sit contra unam, & juxta aliam inclinationem elicitam.

230. Objic. 2. contra secundam assertionem. Sicut operatio facta ex meru procedit à volitione efficaci voluntatis, & nihilominus terminat aliam volitionem contrariam, sive displicantiam inefficacem, ita etiam operatio facta ex concupiscentia, licet procedat à volitione efficaci voluntatis, potest etiam terminare aliam volitionem contrariam, sive displicantiam inefficacem; atqui operatio facta ex meru, eo quod terminet illam duplum volitionem contrariam, est secundum quid involuntaria: ergo etiam operatio facta ex concupiscentia, eo quod terminet illam duplum volitionem contrariam, erit secundum quid involuntaria; ac proinde concupiscentia, & merus æqualiter se habent in ordine ad causandum involuntarium. Refp. neg. *Iy sicut*, quod ponitur in majori propositione, ex quo tota argumenti vis evanescit: concupiscentia quidem, & merus diversimode se habent; estque multiplex discriminis ratio in ordine ad causandum involuntarium.

231. Prima discriminis ratio est; quia concupiscentia per se, & immediatè non potest causare illam displicantiam; quandoquidè ille, qui ex concupiscentia eligit, eligit quidem inter bona, quorum similitas repugnat. Unde sicut illa similitas nequit cadere in desiderium rationabile, utpote impossibilis, & chymica: ita nec ejus carentia potest esse rationabilis materia doloris: ac proinde, qui sic operatur, non habet unde immediatè doleat ex vi operationis. At vero merus per se, & immediatè non excludit causare illam displicantiam, sed solum per accidens, quando nimirum medium non est acceptum: nam qui ex meru communiter eligit (quo in sensu est quæstio, & in quo discriminem alignamus) eligit inter mala, quorum similitas vitari poterat, & sèpius utriusque vitatio debebar; ac proinde debebatur vitatio illius electionis ex meru; proindeque non est mirum, quod exerceatur dolenter, & amare, in quo est prima disparitatis ratio.

232. Secunda discriminis ratio est, quia operatio concupiscentia ratione sui, & ut cadit in ipsam, nequit esse directè displicens; nam operatio de bono, ut bono, displicere non potest.

At operatio ex meru, ratione sui, & ut cadit in ipsum, per se displicet; quia amplexus malorum, ut respectivè hic, & nunc boni pro avertendo majore malo, fit cum cognitione nocivi, quod voluntas amplectitur ad magis malum vitandi. Proinde cum ea cognitione immediatè, & directè proponat malum, fieri potest cum displicantia operationis; atque ita causare potest amaritudinem, quam ratione sui in sua operatione concupiscentia non causat; unde clare constat concupiscentiam in ordine ad suam operationem, non se habere sicut merus in ordine ad suam.

Tertia diversitatis ratio est, quia concupiscentia immediatè per se, & ratione sui inclinat ad bonum: merus vero immediate ratione sui inclinare potest, & sèpius inclinat ad malum. Concupiscentia immediatè tendit ad promotionem boni præexistens: merus vero sèpe tendit ad iacturam boni præhabitum, ut contingit, quando tendit ad tollendam vitam, honorem, famam, vel dicitas, si operatio pæcepta non fiat. Exinde tota inclinatio, quam experimur in concupiscentia, provenit ab extrinseco jucundo, & grato; ideoque affectio manet dulcis, & grata. Inclinatio vero, quam experimur in meru, sèpius sèmper provenit ab extrinseco arduo, & molesto; ideoque onus affectus acerbus, & amarus; quisque enim cum gaudio bonum promover, arque cum amaritudine bonum amittit. Quo plane sit, ut concupiscentia per se, & immediatè, non possit causare involuntarium: bene vero merus. Videatur Suarez disp. 3. sect. 4.

Objic. 3. & præcipue contra illationes. Actio ex meru, aut concupiscentia facta, est magis à voluntate; ergo est magis libera; proindeque ex illis motibus peccatum non minuitur; neque ratione meritis rescindendi sunt contritus, quatenus cum diminutione libertatis facti, sed ex alio motivo, quod habuit Legislator. Prob. ant. Actio ex meru facta, aut ex concupiscentia, solet esse magis intensa: ergo & eis magis à voluntate.

Refp. neg. antecedens: ad probationem conc. ant. & neg. consequent. Quia illa major intensio provenit non solum à voluntate à gente, sed à principiis extrinsecis impellentibus ad agendum, & quasi rapientibus voluntatem, ut agat: sicutque minus de se fertur voluntas cæteris paribus; passio enim non est potentia volitiva, sed trahit potentiam voluntatis, ita, ut si concupiscentia sit valde intensa non lumen media cognitione, sed etiam quasi sympathice trahatur ad objectum, auferendò sèpe voluntatis arbitrium, & semper diminuendo libertatem.

Quapropter, si cætera sint paria actus magis liber, est magis voluntarius; proindeque actus liber est magis voluntarius cæteris paribus, quam actus necessarius ex imperfectione cognitionis ex num. 60. Ratio est, quia quando ex imperfectione cognitionis vol-

tas necessitatur ad amandam bonitatem v. g. ut quatuor (idem suo modo de libertatis diminutione) ideo est, quia per illam imperfetam cognitionem repræsentatur bonitas ut quatuor cum exclusione omnis malitiae; quatenus nimur non repræsentatur malitia latens in objecto: at per cognitionem perfectiorem constituentem libertatem repræsentatur etiam malitia retrahens, atque bonitas ut quatuor alliciens: quod planè requiritur, ut in bonitate repeæsentata sint cætera paria. Tunc quidem quantum additur de necessitate respectu voluntatis, vel de malitia latente, tantum detrahitur libertati: quantum vero superadditur cognitionis, tantum libertatis superadditur: simulque detrahitur principium necessitatis, quo sit, ut ea operatio in eo casu sit magis à voluntate, quæ non solum per suam inclinationem, & vehementiam objectum amplectitur, sed etiam contraria resistit, ne objectum amittat. Ideoq; augerur meritus, quod ratione arduitatis incrementum habet. Unde si cætera non sint paria, nullam possumus pro iis voluntarii regulam generalem designare, sed videndum est, an id, in quo unum aliud superat, sit majus eo, in quo superatur.

236. Objic. 4. contra tertiam assertionem. Voluntas creata non exigit operari Deo negante illi concursum ad operandum; ergo neque pati violentiam à Deo in negatione amoris, quamvis sit in actu primo determinata ad amorem. Confirm. 1. Non minus est necessarius voluntati concursus Dei ad eliciendum amorem, quæ necessaria sit propositio objecti amandi: atqui voluntas non exigit amare objectum non propositum; ergo neque exigit elicere amorem, ad quem non haber concursum Dei. Confirm. 2. Quando privatio operationis est conformis principaliori exigentia voluntatis, non est violenta voluntati, saltem simpliciter: sicut elevatio pedis consentanea principaliori exigentia viventis, non est simpliciter violenta pedi: atqui principalior exigentia voluntatis est obediens Deo in cuiusvis operationis privatione, vel positione: ergo nunquam potest pati violentiam à Deo.

237. Resp. dist. ant. Non exigit operari modo chymérico, conc. modo possibili, neg. ant. & conseq. Quia voluntas, quando est in actu primo determinata ad amorem, non exigit compонere amorem cum carentia concursus divini: sed potius exigit divinum concursum ad eliciendum amorem; proindeque maner violentia negato amore, & concursu ad amorem. Ad primam confirmationem conc. maj. & dist. min. non exigit amare, si exigit propositionem objecti ad amandum, & ad eliciendum hic, & nunc amorcm, neg. si non exigit, conc. min. & neg. conseq. Quia in calu nostro loquimur, quando datur exigentia ad effectum ex parte causæ secunde. Ad secundam confirmationem conc. maj. & neg. min. Quia voluntas non haber exigentiam o-

bediendi Deo contra naturalem ipsius inclinationem, sed haber capacitem obediens, quia Deus contra voluntatis exigentiam potest illa uti, ut voluerit; non minus, quæ artifex utatur instrumento suo: capacitas autem obediens non est exigentia, ut constat à num. 226.

Objic. 5. Ex doctrina Div. Thomæ 1. Part. 238.

q. 60. art. 5. Quod est alterius, majorem haber inclinationem in id, cuius est, quæ in bonum proprium: sic manus se ipsam naturalem exponit pericolo mortis pro Reip. conservatione: atqui voluntas creata, & qualibet creatura est pars universi, & aliquid Dei; ergo majorem haber inclinationem ad bonum universi, & ad obediendum Deo, quæ ad bonum sibi proprium, & conveniens; proindeque nunquam poterit pati violentiam à Deo. Conf. 1. Omnis creatura magis inclinat innatè in finem, quæ in media: opposita enim inclinatio, cum esset inordinata, non posset esse à Deo creaturæ impressa, sed bonum universi, & bonum divinum sunt finis bonorum particularium; ergo omnis creatura, & proinde creata voluntas magis inclinat ad obediendum Deo, quæ ad bonum suum particulare. Conf. 2. ex Augustino lib. 26. contra Faustum cap. 3. dicente: *Dens creator, & conditor omnium creaturarum nihil contra naturam facit: id enim est cuius naturale, quod ille facit, à quo est omnis numerus, motus, & ordo naturæ; ergo &c.*

Conf. 3. ex D. Th. 3. contra Gentes c. 3. dicente: *Motus, qui sunt in ipsis inferioribus corporibus ex impressione superiorum non sunt violenti, neq; contra naturam, quamvis non videantur convenientes motui naturali, quem corpus inferius habet secundum proprietatem sue forme: non enim dicimus, quod fluxus, & refluxus maris sit motus violentus, cum sit ex impressione cœlestis corporis; licet naturalis motus aquæ sit solum ad unam partem, scilicet ad medium: multo igitur magis quidquid a Deo sit in qualibet creatura, non potest dici violentum, neque contra naturam.* Et quest. 1. de Potentia art. 2. ad 1. *Omnes creatura quasi pro naturali habent, quod à Deo in eis sit: & propter hoc in eis distinguuntur potentia duplex, una naturalis ad proprias operationes, & motus; & alia, que obediens dicitur a dea, que à Deo recipiunt; ergo &c.*

Refp. dist. maj. Majorem inclinationem in natam, neg. rationale elicitem, conc. maj. & dist. min. Aliquid Dei per productionem, subiectiōnem, & potentiam obediens, atq; rationalem appetitum elicitem conc. per appetitū innatū, aut naturale exigentiam, neg. min. & cons. Quia subordinatio voluntatis ad Deum consistit in potentia obediens, ut Deus in illa, & cum illa faciat, quidquid voluerit; quæ obediens potentia non est appetitus innatus, ut supra diximus. Insuper voluntas rationabiliter operans tenetur se D E O conformare

adhuc contra appetitum suum innatum per appetitum elicitorum : quo in sensu dicitur operatio conformis elicitorum inclinationi voluntatis naturali : non vero exigentiae innatae ; unde naturae sumitur, quatenus id est conforme, & non disiforme naturae ut rationali. Exinde neque manus, neque civis in Rep. se exponunt periculo in argumento tacto, ex appetitu innato ; sed ex elicito. Quod exinde manifeste patet ; quia pueri, aut cives dormientes, non advertentes ipsum, aut periculum non apponunt manum, neque se exponunt periculo ; quia ea appositorum non est ex inclinatione innata, sed ex elicita ab intellectu regulata ex intentione vitandi magis malum, licet quis violenter patitur minus.

241. Ad primam confirmationem dist. maj. magis inclinatio innata in finem, quam in media per media, quae innata exigit, conc. per illa, quae innata non exigit, neg. maj. & dist. min. neg. conseq. Quia inclinatio innata in media est propter finem, & non econtra : at ubi non datur inclinatio innata in media, non datur major inclinatio innata in finem respectivae ad illa media, cum inclinatio major talis sit respectivae ad minorem. Ad secundam confirmationem conc. ant. & neg. conf. Quia Augustinus ibi nomine naturae, non intelligit naturam creatam particularem, quam Philosophi vocant naturam naturam ; sed naturam universalem, sive naturam divinam, quam naturam naturaliter vocant Philosophi, cui conforme est, quidquid Deo auctore fit. Atque in eo sensu dicitur unicuique rei naturae, prout procedit ab auctore suae naturae, cum cuius decreto, & lege conformatur, non vero est naturale in sensu, in quo disputamus, cum procedat a Deo contra naturae appetitum innatum particularis naturae. Sumendum quippe naturale in hoc sensu, planè fatetur Augustinus in eodem Capit. Deum quandoque operari contra naturam.

242. En Augustini verba : *Sed contra naturam non incongrue dicimus aliquid Deum facere, quod facit contra id, quod novimus in natura. Hanc enim etiam appellamus naturam, cognitionis nobis cursum, solitumque naturae, contra quem Deus, cum aliquid facit, magnalia, vel mirabilia nominantur. Contra illam vero sumam naturae legem a notitia remotam, sive impiorum, sive adhuc infirmorum, tam Deus nullo modo facit, quam contra seipsum non facit.* En quomodo Augustinus sumit in eo Cap. duplicitate naturae, vel prout est conforme summae naturae, sive naturae auctori : vel prout est conforme naturae particulari. In primo sensu negat Deum violentiam inferre, dum ipso auctore causatur aliquid in creatura. In secundo vero sensu, de quo est nostra questio, concedit Augustinus, Deum agere contra naturam : proindeque inferre violentiam creaturae. Exinde ad tertiam confirmationem conc. ant. & neg. conseq. Quia D. Thomas in illis testimoniorum sumit etiam naturale duplicitate, sicut sumebat

Augustinus. Atque in primo sensu negat, licet & Augustinus negavit, Deum agere contra naturam. In secundo vero sensu id plane concedit, ut constat ex i. num. 227.

Objic. 6. Non minorem exigentiam naturalem habent creaturae ad se conformandum cum voluntate Dei, quam habeant ad confundendum utilitatem universi : atque ratione exigentiae, quam habent ad confundendum utilitatem universi non possunt pati violentiam in motibus contrariis earum naturis particulaibus, ut patet in aqua ascendentem sursum, contra suam exigentiam particularem, & absque ulla violentia ad implendum vacuum ; ergo neque poterunt pati violentiam in moribus a Deo acceptis. Resp. neg. Duplex suppositum majoris : nempe quod creaturae habent exigentiam naturalem ad se conformandum cum voluntate Dei, quando agit contra particularem appetitum innatum creaturarum ; & quod illam habeant ad confundendum bonum universi. Aqua enim non ascendit sursum, absque ulla violentia ad implendum vacuum ; ille namque auctor est aquae violentus. Habet autem aqua capacitate, ut trahatur, prout tunc trahitur, vel a filio Deo ut auctore naturae, ad exigentiam causarum naturalium, quae exigunt suam naturalem conservationem, a cœlesti influxu pendente, cuius influxus participes esse non possunt stante vacuo, ut plurimi docent in Philosophia ; vel trahitur ab alio corpore, quod inde afferatur, & debet occupare novum locum, vel ab impulsu, quo aqua descenderat, non permittente ex resilientia quietem aquæ deordinem : ad eum modum, quo, quando quis moveret, pellit aerem ad implendum locum, quem movens deserit : vel ad eum modum, quo creatura exigens suam conservationem in defectu causæ secundæ exigit concursum auctoris naturae, de quo latè dilputant Philosophi, amplectendo jam unam, jam alteram ex relatis opinionibus. Quomodo cumque res se habeant, nunquam fit contra innatum creature appetitum, quin violenter fiat. Exinde

Fit 1. Violentum ex Aristotele 3. Eth. c. i. 14 esse : quod est ab extrinseco, passo non conserente vim : quae verba intelligenda sunt contrariæ : id est passo resistente, ut constat ex illis testimoniorum, quae ex Aristotele afferuntur. Doct. disp. 2. sect. 1. Proinde violentum juxta mentem Aristotelis erit : quod est a principio extrinseco passo resistente per inclinationem innatam. Distinguitur enim violentum a coacto : quia coactum resistit per inclinationem elicitem modo, quo dicimus i. num. 236. Unde ad eum modum, quo diximus de involuntario simpliciter, & involuntario secundum quid à num. 31. Dicendum est de violento, simpliciter, & de violento secundum quid, casu, quo contingat actionem aliquam, vel intentionem esse consentaneam alicui innato appetitu naturae, & repugnantem alteri.

Quando vero in famili casu actio esset consentanea

nea potissimæ inclinationi, & dissentanea inclinationi inferiori, diceretur simpliciter naturalis, & secundum quid violenta: econtra, quando esset dissentanea inclinationi potissimæ, & consentanea inclinationi inferiori, diceretur simpliciter violenta, & secundum quid naturalis. Qua de causa motus hominis progressivus, qui ex parte repugnat homini ut gravi, & corporeo, est secundum quid violentus: at quia est consentaneus inclinationi potiori viventis, & animalis, dicitur simpliciter naturalis. Pariter quando materia prima disposita ad formam cadavericam admittit illam, & amittit formam rationalem, destrutio suppositi rationalis dicitur simpliciter violenta, cum supposito, quod est potissimum, violenta sit; licet dicatur naturalis secundum quid respectu materiae primæ ad alteram formam contrariam disposita.

246. Fit 2. Non solum dari motum naturalem, & violentum, sed etiam motum medium, qui neuter, seu præternaturalis dici solet. Ratio est, quia datur motus citra exigentiam, aut juxta exigentiam passi, si sit juxta, dicitur naturalis: si citra dicitur præternaturalis, qualis dici solet motus lucis in aere. Videatur Exim. Doct. disp. 2. de Voluntario, & Arriaga disp. 9. sect. 1. Fit 3. Coactum non solum distingui à violento, sed etiam ab involuntario; quod

notare oportet ad plures quæstiones morales dissolvendas. Præcipuum autem inter utrumque discripum stat in eo, quod ad involuntarium simpliciter dictum, sufficit, quod aliquid fiat contra voluntatem alterius efficacem quoad affectum; licet ista volitio non excludat permissionem ex num. 36. Ad coactum vero requiritur, quod aliquid fiat contra volitionem ita efficacem quoad affectum, ut quantum est ex se, excludat etiam permissionem effectus.

Fit 4. Molestem, prout hic sumitur à Theologis, convenire cum coacto, & invito, solumque distingui ab illis, prout addit aliquam tristitiam, arduitatem, aut dolorem. Unde involuntarium, coactum, invitum, & molestum opponuntur voluntario. Necessarium vero ab iis distinguitur quasi genus à speciebus; significat enim determinationem ad unum absque indifferentia ad oppositum, & hoc modo reperiri potest necessitas in motu naturali, violento, involuntario, coacto, invito, & molesto; siquidem potest esse necessitas ab intrinseco, & ab extrinseco, atque ad illam potest interdum passum conferre vim, interdum non conferre, interdum vero repugnare. Quid autem requiratur ad veram rationem liberi, ut contradistincti ab aliis voluntariis speciebus,

dicemus statim.

DISPUTATIO VIII.

DE VOLUNTARIO LIBERO SECUNDUM SE CONSIDERATO.

SECTIO I.

De Prærequisitis ad Controversiam.

Libertatem à necessitate negarunt in hominibus antiquiores hæretici, ut Simon Magus, & Manichæi, quos ex hæreticis recentioribus fecuti VViclefus, Lutherus, & Calvinus, quanquam Lutherus pro more suo semper inconstans eam postea concesserit saltem in multis aëibus. Videantur Tamnerus dil. p. 2. quæst. 1. dub. 1. Bellarm. de Gratiæ, & lib. arb. c. 1. & 4. Exim. Doct. Proleg. 1. de Gratiæ c. 2. & disp. 1. de Volunt. seæ. 2. Ubi quatuor errores distinguit circa modum, unde necessitari poslit voluntas, ex quibus procelere quatuor hæreticorum classes, rationali creaturæ libertatem à necessitate adimenter.

Prima hæreticorum classis est eorum, qui docebant, creatam libertatem nequaquam posse cum divina præscientia componi; prouinde que ut Deo præscientiam futurorum concederent, libertatem à necessitate creature denegarunt. In hac classe reponit Exim. Doct. ex Augustino lib. 5. de Civit. c. 9. & 10. Stoicos, quibus adjungi possunt Bardesanes, Marcion, Prisillianus, Abailardus, VViclefus, atq; Tulilius. Marcion enim, Abailardus, & VViclefus

CCC 3

249.

250.

ita